

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avyttrande av vissa kronan tillhörande markområden; given Stockholms slott den 5 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o och 2:o.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Quensel, anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden angående avyttrande av vissa kronan tillhörande markområden, med framhållande tillika, att proposition i ärendena jämlikt § 54 riksdagsordningen syntes kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande i allmänhet stadgade tiden gått till ända.

1:o.

Med skrivelse den 5 mars 1940 har *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* överlämnat ett mellan styrelsen och Skövde stads drätselkammare under förbehåll om godkännande av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1940 och av stadsfullmäktige i Skövde före den 1 april 1940 avslutat, den 5 och den 9 februari 1940 dagtecknat avtal rörande byte av vissa markområden i Skövde.

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 203.

I ärendet har fortifikationsstyrelsen tillika anfört följande:

På grund av den bebyggelse, som under senare år uppstått omkring det av Göta trängkår disponerade s. k. Västra övningsfältet i Skövde, har detsamma blivit olämpligt för andra övningar än sådana av rent formell natur. Kåren har härigenom kommit att bli i avsaknad av handexercisfält i kasernens närhet för tillämpningsövningar av mindre omfattning. Avståndet till det för truppförbanden i Skövde gemensamma övningsfältet är för stort för att detsamma skall kunna användas för övningar under kortare pass.

Vederbörande militära myndigheter å platsen ha fördenskull undersökt de möjligheter, som kunde föreligga, att bereda kåren bättre övningsförhållanden. Därvid har det visat sig, att Skövde stad är intresserad av att förvärva Västra övningsfältet och villig att i utbyte däremot till kronan överlämna bland annat ett område, beläget nordost om trängkårens kasernområde. Genom förvärfv av sistberörda område skulle ur övningssynpunkt avsevärda fördelar för kåren vinnas, så mycket mera som från området förbindelse skulle ernås med kronan tillhörig, under domänstyrelsens förvaltning stående mark, vilken jämväl torde kunna tagas i anspråk för kårens övningar.

Sedan de militära myndigheterna på platsen verkställt viss förberedande utredning i ärendet, ha genom fortifikationsstyrelsens försorg förhandlingar förts med representanter för Skövde stad, och hava dessa förhandlingar resulterat i ovanberörda preliminära bytesavtal. Detta innebär i stort sett, att kronan till staden överläter Västra övningsfältet eller stadsägan nr 506 i Skövde med den rätt kronan därtill äger, mot det att staden till kronan med äganderätt överläter följande markområden i staden, nämligen: *dels* ett område om cirka 78,300 kvadratmeter av stadsägan nr 1572, *dels* stadsägan nr 1757 AT, *dels* ett område om 271.65 kvadratmeter av stadsägan nr 1483 A, *dels* ock ett område om cirka 575 kvadratmeter, beläget utmed västra sidan av Göta trängkårs nuvarande garageplan. Tillika förbinder sig staden att bestrida kronans kostnad för förvärfv av ett område om cirka 7,500 kvadratmeter av stadsägan nr 1208. Slutligen utfäster sig staden att inom en kostnadsram av 123,500 kronor verkställa vissa naturaprestationer eller motsvarande likvid i penningar.

Till grund för ifrågavarande preliminära överenskommelse ligga de värden, som vid den förberedande utredningen åsatts de båda största bytesobjekten. Sålunda hade Västra övningsfältet åsatts ett värde av 305,000 kronor och de ifrågavarande delarna av stadsägorna nr 1572 och 1208 ett värde av tillhoppa 170,000 kronor. Av övriga områden, som staden överläter till kronan, hava stadsägan nr 1757 AT och området om 271.65 kvadratmeter av stadsägan nr 1483 A ansetts ha ett värde motsvarande de av staden för förvärfv av desamma erlagda köpeskillingarna, nämligen respektive 11,000 kronor och 543 kronor 30 öre. Området om 575 kvadratmeter utmed västra sidan av trängkårens garageplan har icke åsatts särskilt värde. Då kronan alltså presterar valuta för 305,000 kronor och staden för (170,000 + 11,000 + 543: 30 =) 181,543 kronor 30 öre i runt tal 181,500 kronor, skall staden erlagga en mellanskillnad av 123,500 kronor. Denna skall enligt överenskommelsen principiellt presteras in natura därigenom att staden utför vissa arbeten åt kronan, vilka bli erforderliga med anledning av markbytet, men kan också på grund av särskilda skäl avfordras staden helt eller delvis i penningar.

Fortifikationsstyrelsen har för kontrollering av ovan angivna värden i vad avser Västra övningsfältet och ifrågavarande delar av stadsägorna nr 1572 och 1208 tillsatt en värderingsnämnd bestående av styrelsens domänofficer, domänintendenten i Skaraborgs län, ingenjören vid drätselkammarens i Göteborg

ingenjörbyrå S. Bålström i Göteborg samt byggmästaren O. Åkerlind i Södertälje. Ifrågavarande nämnd har avgivit ett den 13 januari 1940 dagtecknat värderingsinstrument, varav torde framgå, att det med Skövde stad träffade avtalet är för kronan förmånligt.

Enligt å fortifikationsstyrelsen verkställda beräkningar har kostnaden för vidtagande av vissa av chefen för Göta trängkår föreslagna arbeten, som bliva en följd av avtalets genomförande, uppskattats till i runt tal 158,000 kronor. Vid dessa beräkningar har man utgått ifrån, att arbetena skulle utföras genom styrelsens försorg. Därest emellertid desamma till väsentlig del utföras av Skövde stad, läser man kunna räkna med något reducerad kostnad. Med hänsyn härtill synes den mellanskillnad, som staden skall presteras, 123,500 kronor, vara tillräcklig för betridande av kostnaden för vidtagande av ifrågavarande åtgärder, därest dessa begränsas till vad som kan anses strängt nödvändigt. Skulle någon mindre merkostnad likväl uppstå, läser den kunna bestridas med anlitande av till styrelsens förfogande stående medel. Jämväl kostnaderna för avstyckning och lagfart m. m. i samband med bytet torde kunna utgå av sådana medel.

Förutom förbättrade övningsmöjligheter skulle trängkåren, därest avtalet blir definitivt, vinna en synnerligen behövlig utökning av sin garageplan.

I anslutning till vad sålunda anförts har fortifikationsstyrelsen — med förmälan, att stadsfullmäktige i Skövde den 29 februari 1940 för sin del godkänt ovanberörda avtal — hemställt, att Kungl. Maj:t ville efter riksdagens hörande dels godkänna avtalet ifråga, dels ock medgiva, att i den mån medel på grund av avtalet komme att inflyta, desamma måtte få tagas i anspråk för utförande av sådana arbeten, som bleve erforderliga på grund av ifrågavarande markbyte.

I ärendet har *statskontoret* den 15 mars 1940 avgivit utlåtande och därvid bland annat uttalat, att ämbetsverket icke kunde finna tillräcklig anledning föreligga för att den mellanskillnad på 123,500 kronor, som Skövde stad skulle hava att erlægga såsom kompensation för mervärdet av kronans utfästelse i jämförelse med stadens, skulle presteras in natura. De skäl, som arméförvaltningens fortifikationsstyrelse anförst såsom stöd för denna anordning, kunde statskontoret icke finna bärande. Det syntes ämbetsverket ur olika synpunkter lämpligast, att ifrågavarande mellanskillnad likviderades i penningar i likhet med vad som vanligen vore fallet i fråga om försäljning av kronan tillhöriga markområden. Statskontoret finge fördenskull föreslå, att så skedde jämväl i nu förevarande fall. Ämbetsverket förordade tillika, att de medel, som kunde komma att inflyta genom det ifrågasatta markbytet, i enlighet med vad som i allmänhet tillämpades vid försäljning av till lantförsvarets förfogande ställda markområden, tillfördes lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår syftar den ifrågasatta bytestransaktionen i huvudsak till att giva Göta trängkår tillgång till ett för smärre övningar mera lämpat område än det nuvarande för dylika övningar begagnade området, det s. k. Västra övningsfältet, vilket på grund av kringliggande bebyggelse med tiden blivit mindre tjänligt för övningsändamål. Detta syftemål synes på ett tillfredsställande sätt ernås genom markbytet

*Departements-
chefen.*

ifråga, varjämte vissa önskemål om smärre utvidgningar av annan kronan tillhörig tomtmark i Skövde därigenom tillgodoses. De värden, från vilka man i avtalet utgått, 305,000 kronor för den av kronan överlättna och 181,500 kronor för den av staden överlättna marken, synas också kunna godtagas.

Vad beträffar formen för erläggande från stadens sida av den sålunda uppkommande mellanskillnaden, 123,500 kronor, synes det emellertid knappast vara lämpligt att, på sätt i det preliminära avtalet förutsatts, denna skulle i första hand erläggas in natura genom utförande av vissa prestationer enligt på förhand åsatta värden och allenast alternativt utgå i penningar. Icke minst under nu rådande osäkra förhållanden i avseende å prisutvecklingen på byggnadsmarknaden kan en dylik anordning lätteligen komma att giva upphov till tolkningssvårigheter och meningsskiljaktigheter i tillämpningen. Försiktigheten synes därför bjuda att i enlighet med statskontorets förslag föreskriva, att den ifrågavarande mellanskillnaden skall erläggas i penningar på sedvanligt sätt. Beträffande dispositionen av de medel, som härigenom komma att tillfalla statsverket, torde dessa lämpligen över försvarsväsendets fastighetsfond få inlevereras till riksgäldsfonden.

Frågan om anvisande av erforderliga medel för täckande av kostnaderna för de byggnads- m. fl. arbeten, som bliva erforderliga med anledning av markbytet ifråga, torde, efter framställning i ämnet av fortifikationsstyrelsen, få tagas under särskild omprövning framdeles.

Som jag i övrigt ej har något att erinra mot fortifikationsstyrelsens föreliggande förslag får jag under åberopande av det anförda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den kronan tillhöriga stadsägan nr 506 i Skövde må med den rätt kronan därtill äger överlättnas till Skövde stad på de villkor som angivas i det i ärendet företedda, mellan fortifikationsstyrelsen och Skövde stads drätselkammare träffade bytesavtalet, dock under förbehåll att den kompenstation staden har att till kronan erlægga för mervärdet av den mark staden genom avtalet erhåller skall utgå med ett kontant belopp av 123,500 kronor.

2:o.

Efter av Kungl. Maj:t i proposition, nr 307, gjord framställning medgav 1938 års riksdag (skr. nr 416), att fastigheten $3\frac{5}{8}$ mantal Roma klostres kungsgård (Roma Kloster 1²) i Roma socken å Gotland, med undantag av två till egendomen hörande utmarksskiten, finge överflyttas från domänverkets till flygvapnets förvaltning för tillgodoseende av behovet av ett reservlandningsfält för flygplan i de inre delarna av Gotland.

Av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden framgår (sid. 17), att de sålunda överlämnade områdenas areal uppgår till 460 hektar, att för flygfältsändamål erfordrats allenast 165 hektar, samt att återstående 295 hektar avsetts skola fortsättningsvis utarrenderas genom flygförvaltningens försorg.

Under erinran härom har flygförvaltningen i skrivelse den 29 mars 1940 gjort framställning om försäljning av vissa närmare angivna delar av ifrågasvarande fastighet. Till närmare utveckling av nämnda framställning har flygförvaltningen i skrivelsen anfört i huvudsak följande:

I skrivelse till flygförvaltningen den 20 november 1939 hade styrelsen för Gotlands läns lantmannaskola anhållit att för upprättande av ett skoljordbruk få till lämpligt pris förvärva de delar av fastigheten Roma Kloster 1², som å en av distriktslantmätaren Sigurd E. Campbell år 1934 upprättad karta och en av överlantmätaren Göran Hillert den 22 december 1939 upprättad beskrivning utmärkts under följande ägofigurer: 11 (del av), 12 (del av), 13 (del av), 16—23, 25 (del av), samt 59—73, och som omfatta en areal av tillsammans 148,3420 hektar (inom röda linjer).

Av länsstyrelsen i Gotlands län utsedda opartiska värderingsmän hade enligt förrättningsprotokoll åsatt områdena med därå växande skog ett värde av tillsammans 65,000 kronor.

I anslutning härtil hade förhandlingar förts mellan flygförvaltningen och skolstyrelsen rörande försäljning av förenämnda markområden. Vid förhandlingarna hade flygförvaltningen — med hemställan om utredning rörande skolstyrelsens befogenhet att företräda lantmannaskolan såsom juridisk person — uppställt följande försäljningsvillkor.

1) Köpeskillingen skulle utgöra 65,000 kronor, varifrån skulle avgå halva värderingskostnaden. Köpeskillingen skulle erläggas kontant.

2) I köpekontraktet skulle intagas servitutsbestämmelse av i huvudsak följande innehåll: Bebyggelse å områdena skulle endast få ske i den mån icke flygverksamheten å eller i närheten av Roma flygfält hindrades eller olägenhet eljest uppkomme för flygvapnet. På grund därav skulle såsom villkor för bebyggelsen gälla, att byggnadshöjden finge uppgå till högst 15 meter, att bebyggelse icke finge ske närmare än 500 meter från flygfältets gräns och att flygförvaltningen förbehölls rätt att efter granskning av situationsplaner, byggnadsritningar m. m. i varje särskilt fall pröva och avgöra, huruvida åt byggnad finge givas föreslagen höjd eller placering och någon byggnad förty ej uppföras utan ämbetsverkets skriftliga tillstånd. Till säkerhet för angivna servitut skulle inteckning få meddelas i försålda områdena till förmån för i kronans ägo kvarvarande delar av 3⁵/₈ mantal Roma Kloster nr 1.

3) Vid tillträdet gällande nyttjanderättsavtal rörande en lägenhet om 0.4936 har å ägofigur nr 62 skulle respekteras av köparen.

4) Skatter och onera för egendomen 3⁵/₈ mantal Roma Kloster, vilka förfölle efter tillträdesdagen, skulle fördelas å säljaren och köparen enligt förhållandet i areal mellan försålda och i kronans ägo kvarvarande delar av egendomen.

5) För avstycknings- och lagfartskostnader skulle köparen ensam svara.

Skolstyrelsen hade i skrivelse den 4 mars 1940 anfört, att styrelsen icke ägde rätt att sluta avtal om köp av jordbruksfastighet för skolans räkning, utan måste denna fråga föreläggas skolans anslagsbeviljande myndigheter, landsting och hushållningssällskap, varför styrelsen icke kunde avgiva bindande köpeanbud enligt flygförvaltningens begäran. Styrelsen ville emellertid föreslå flygförvaltningen att ändå försäkra sig om Kungl. Maj:ts tillstånd att försälja ifrågasvarande områden, så att ett fullt klart förslag sedermera kunde framläggas för skolans huvudmän. Vidkommande själva saken funne styrelsen det begärda priset, 65,000 kronor, acceptabelt. Halva värderingskostnaden, vilken därå skulle avgå, utgjorde 119 kronor. De föreslagna servitutsbestämmelserna ansågo styrelsen fullt antagbara men funne be-

stämmelsen om flygförvaltningens rätt till granskning o. s. v. av planer och ritningar m. m. böra utgå, då i servitutsförslaget eljest gjorda förbehåll syntes vara tillräckliga och det föreslagna granskningsförfarandet endast skulle medföra onödig tidsutdräkt. I övrigt hade styrelsen icke något att erinra mot av flygförvaltningen framställda förslag till ett blivande köpeavtal.

Under åberopande av vad sålunda förekommit har flygförvaltningen i ärendet vidare anført: Då lantmannaskolans och dess styrelses rättsliga ställning icke vore utredd och enligt styrelsens uttalande ifrågasatt försäljning förutsatte godkännande av länets såväl landsting som hushållningssällskap samt styrelsen icke vore i stånd att avgiva bindande anbud ävensom förklarar sig icke kunna helt godtaga de av flygförvaltningen föreslagna servitutsbestämmelserna, låge det närmast till hands att låta anstå med försäljningsfrågan, intill dess ett preliminärt avtal mellan flygförvaltningen och den blivande köparen (landstinget, hushållningssällskapet eller annan vederbörande rättsägare) kunde föreläggas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning. Ett sådant förfarande skulle emellertid medföra, att försäljningsfrågans prövning för kronans del uppsköttes till nästkommande år, vilket i sin tur skulle innebära avsevärda olägenheter. Flygförvaltningen ansåge sig därför böra redan i ärendets nuvarande skick underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Det av styrelsen för Gotlands läns lantmannaskola gjorda erbjudandet medförde utsikter att till godtagbart pris avyttra de delar av Roma klosters kungsgård, som icke vore eller beräknades bliva erforderliga för flygvapnets eget behov, och att samtidigt vinna garantier mot för flygverksamheten skadlig bebyggelse å dessa områden. Genom anlitan av köpeskillingen för nödvändiga byggnads- och iståndsättningsarbeten å flygvapnets anläggningar kunde vinnas viss lättnad i belastningen å ämbetsverkets hårt anlidade byggnadsanslag. Erbjudandet syntes sålunda ur olika synpunkter vara för kronan synnerligen beaktansvärt. — Vidkommande försäljningsvillkoren rådde i huvudsak enighet mellan flygförvaltningen och skolstyrelsen. Endast beträffande servitutsbestämmelserna för områdenas bebyggande förelåge vissa divergenser, vilka dock icke vore av principiell natur. Flygförvaltningen föreställde sig, att det därutinnan skulle visa sig möjligt att vid ytterligare förhandlingar vinna en för båda parter tillfredsställande reglering. I denna del syntes för närvarande vara tillräckligt att såsom försäljningsvillkor stadga, att köparen skulle vara pliktig att i avseende å inskränkning i rätten att bebygga områdena underkasta sig de villkor, som av Kungl. Maj:t kunde komma att i samband med prövningen av köpekontraktet föreskrivas. — Beträffande dispositionen av köpeskillingen syntes böra stadgas, att densamma skulle ställas till flygförvaltningens disposition för att användas för uppförande eller förbättring av flygvapnets byggnader eller andra anläggningar enligt plan, som på förslag av flygförvaltningen fastställdes av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att de delar av fastigheten 3⁵/₈ mantal Roma kloster nr 1 litt. A (Roma kloster 1²), som å den handlingarna

i ärendet bilagda, med nr 1 betecknade kartan och i den av överlantmätaren Göran Hillert den 22 december 1939 upprättade beskrivningen utmärkts under ägofigurerna nr 11 (del av), 12 (del av), 13 (del av), 16—23, 25 (del av) samt 59—73 och som omfatta en areal av tillsammans 148.3420 hektar, finge, för att användas för förläggning av Gotlands läns lantmannaskola, försäljas till Gotlands läns landsting eller Gotlands läns hushållningssällskap eller annan vederbörande rättsägare för en köpeskilling av 65,000 kronor, minskad med 119 kronor, eller sålunda 64,881 kronor, samt i övrigt på villkor: att i köpekontraktet skulle stadgas servitut, avseende inskränkning i köparens rätt att bebygga områdena på sådant sätt, att flygverksamheten å eller i närheten av Roma flygfält förhindrades eller olägenhet eljest uppkomme för flygvapnet, allt enligt de närmare villkor och föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt fastställa; att köparen skulle respektera vid tillträdet gällande nyttjanderättsavtal rörande en lägenhet om 0.4936 har å ägofigur nr 62; att skatter och onera för egendomen $3\frac{5}{8}$ mantal Roma kloster, vilka förfölle efter tillträdesdagen, skulle fördelas å kronan och köparen enligt förhållandet i areal mellan försålda och i kronans ägo kvarvarande delar av egendomen; samt att köparen ensam skulle vidkännas av försäljningen föranledda avstycknings- och lagfartskostnader.

Flygförvaltningens förslag om frånsäljande från egendomen Roma kloster ¹² av de delar av egendomen, vilka icke erfordras för flygvapnets egen räkning, torde få anses vara välmotiverat, helst som de frånsålda delarna avses skola användas för ett allmännyttigt ändamål. Genom de föreslagna servitutsbestämmelserna synes också vara på ett tillfredsställande sätt sört för att de återstående delarna av fastigheten skola kunna ostört utnyttjas för sitt ändamål såsom reservlandningsfält. Då den föreslagna köpeskillingen, vilken fastställts i anslutning till verkställd värdering av sakkunniga personer, icke heller synes giva anledning till erinran, finner jag mig böra tillstyrka, att riksdagens medgivande redan nu inhämtas till de ifrågavarande markområdenas försäljning på de av flygförvaltningen föreslagna villkoren.

Vidkommande frågan om disponerandet av inflytande köpeskillingsbelopp har flygförvaltningen ifrågasatt, att desamma skulle ställas till ämbetsverkets disposition att användas för uppförande eller förbättring av flygvapnets byggnader eller andra anläggningar enligt Kungl. Maj:ts bestämmande. Med ifrågavarande förbättringsarbeten torde emellertid tills vidare få anstå. De inflytande köpeskillingsmedlen böra i stället lämpligen över försvarsväsendets fastighetsfond få inlevereras till riksgäldsfonden.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att de delar av fastigheten $3\frac{5}{8}$ mantal Roma Kloster nr 1 litt. A (Roma Kloster ¹²) i Roma socken av Gotlands län, som å en av distriktslantmätaren Sigurd E. Campbell år 1934 upprättad karta och en av överlantmätaren Göran Hillert den 22 december 1939 upprättad beskrivning utmärkts under

Departements-
chefen.

ägofigurerna nr 11 (del av), 12 (del av), 13 (del av), 16—23, 25 (del av) samt 59—73 med en areal av tillsammans 148.3420 hektar, må, för att användas för förläggning av Gotlands läns lantmannaskola, försäljas till Gotlands läns landsting eller Gotlands läns hushållningssällskap eller annan vederbörande rättsägare för en köpeskilling av 64,881 kronor samt i övrigt på villkor: *att* i köpekontraktet skall stadgas servitut, avseende inskränkning i köparens rätt att bebygga områdena på sådant sätt, att flygverksamheten å eller i närheten av Roma flygfält förhindras eller olägenhet eljest uppkommer för flygvapnet, allt enligt de närmare villkor och föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt fastställa; *att* köparen skall respektera vid tillträdet gällande nyttjanderättsavtal rörande en lägenhet om 0.4936 hektar å ägofiguren nr 62; *att* skatter och onera för egendomen $3\frac{5}{8}$ mantal Roma Kloster, vilka förfalla efter tillträdesdagen, skola fördelas å kronan och köparen enligt förhållandet i areal mellan försålda och i kronans ägo kvarvarande delar av egendomen; *samt att* köparen ensam skall vidkännas av försäljningen föranledda avstycknings- och lagfartskostnader.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Wikland.